

Deur van het Valkhof Taxandriamuseum

Jachtrechtbanken te Turnhout

In het oude Stadhuis te Turnhout waren twee jachtrechtbanken gevestigd: het Valkhof en het Consistorie van de Hoorn. Beide hoven waren ontstaan in de 15de eeuw en zetelden in dezelfde kamer van het Stadhuis. Voor het Valkhof werden geschillen beslecht tussen de valkeniers of de jacht met vogels. Het Consistorie van de Hoorn was bevoegd voor gewone jachtdelicten met de hond op het hert zoals op het wapenschild van Turnhout. De rechtbanken waren bevoegd voor het hele hertogdom Brabant. Later versmolten deze rechtbanken tot één hof. Nadat de rechten van de heerlijkheid Turnhout na de vrede van Westfalen (1648) waren overgegaan naar het huis van Oranje, werden pogingen ondernomen om de jachtrechtbank te verhuizen naar Brussel. De Turnhoutse magistraten, gesteund door de heren van Turnhout, verzetten zich met succes zodat het hof tot het einde van het ancien régime in de stad gevestigd bleef.

De aanwezigheid van deze twee rechtbanken hoeft niet te verbazen. Turnhout was met zijn uitgestrekte heidegebieden en zijn kasteelwarande, met aansluitend het Grotenhoutbos,

één van de geliefkoosde jachtterreinen van de hertogen van Brabant en later van de talrijke belangrijke vorsten die heer waren van Turnhout. Daarnaast was de Kempen (aan beide zijden van de huidige grens) gekend voor de valkerij. Valken en andere jachtvogels werden gevangen, opgeleid en over heel Europa aan de konings-huizen en edelen verkocht.

De jacht was een "edele" sport van de adellijke heren waarbij de regels van de fairplay moesten gerespecteerd worden. Jacht was een confrontatie tussen gelijken: op lopend wild werd gejaagd met honden - haar op haar - en op vliegend wild met vogels - veer op veer of pluimen op pluimen. Deze symboliek komt ook in de deur tot uiting: de valkenjacht staat op het bovenste paneel, de jacht met honden op het middenpaneel.

Turnhout was een kleine stad waar geen plaats was voor afzonderlijke huizen voor schepenen of rechtbanken of hallen voor de handel. Alles gebeurde in het Stadhuis, zodat ook de rechtbanken daar gehuisvest waren. De stadssecretaris was trouwens griffier van de rechtbank. Rond het midden van de 17de eeuw werd de gerechtskamer voorzien van een ijzeren deur vervaardigd in het Turnhoutse atelier van Smolderen.

Met de afbraak van het 'oude' Stadhuis op de Grote Markt in 1962 verhuisde de deur van het Valkenhof naar het Taxandriamuseum (TRAM 41). De deur staat nu opgesteld in de jachtkamer.

De voorstelling

De deur werd vervaardigd door Jacob en Adriaan Smolderen. In 1665 werden zij betaald voor de "ysere dore aende secretarye". Het kunstig bewerkte slot is voorzien van het meestermerk van de Turnhoutse smid Peter Smolderen en gemerkt "1646".

Op het bovenste gedeelte van de deur wordt een valkenier voorgesteld. Hij draagt een hoed met pluimen en een valk op de rechterhand. Hij symboliseert de jacht met roofvogels: veer met veer.

Het middenpaneel stelt de jacht van "haar met haar" voor. Een bloedhond valt een vluchtend hert aan. Daarachter komt de wapenknecht die de hoorn blaast. Deze schildering is tevens een verwijzing naar de stad die een analoge afbeelding op haar stadszegel heeft.

Het onderpaneel is niet beschilderd.

Tekst: Guido Landuyt

Foto: Rob Koop

Turnhoutse Route voor Archief en Musea

Deur van het Valkhof:

IJzeren deur, polychroom beschilderd (boven: valkenier, midden: jachtafereel met hert en hond)
Vervaardigd door Jacob en Adriaan Smolderen, schilder onbekend
Afgewerkt met koperbeslag
Slot gedateerd 1646 en gemerkt met keurmerk: rechthoek met hoefijzer van P[eter] S[molderen]
Afmetingen: 187 x 95,5 cm

Locatie:

Taxandriamuseum - TRAM 41
Begijnenstraat 28 - 2300 Turnhout

Literatuur :

H. de Kok, Gids voor het oude Turnhout, deel 1, Turnhout, 1980
Idem, Nassau en de jacht te Turnhout in de zeventiende eeuw (in: Van blauwe stoep tot citadel), 's Hertogenbosch
Idem, Het Valkhof (in: Krijg en kunst, Leopold Willem (1614-1662), Habsburger, landvoogd en kunstverzamelaar), Alden Biesen.

Het object van de maand is een initiatief van TRAM 41. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (www.tram41.be, doorklikken naar Object van de Maand)
Op deze website vindt u ook meer informatie over TRAM 41 en zijn verschillende componenten.

Contact: TRAM 41, Stadhuis - Erfgoedhuis, Grote markt 1, 2300 Turnhout

Tel: 00 32 (0) 14 44 33 98 • tram41@turnhout.be • www.tram41.be

v.u.: Marcel Hendrickx, Nachtegalenstraat 11, 2300 Turnhout, 014/ 44 33 11

